

ZÁPIS ZE ZASEDÁNÍ VÝBORU PRO PRÁVA DÍTĚTE ZE DNE 14. ČERVNA 2018

Doba konání: 09:00 – 13:00

Přítomni: K. Šimáčková Laurenčíková (předsedkyně), T. Bártová (zástupkyně Š. Duškové), M. Ďord', A. Janoušková (zástupkyně J. Sosny), A. Hofschneiderová, P. Kačírková, V. Piskačová, L. Rybová (zástupkyně D. Vrabcové), M. Šimůnková, H. Štěrbová, V. Velek (zástupce P. A. Dolákové), H. Zaplatílková (zástupkyně D. Ježka)

Hosté: V. Magová (Ministerstvo spravedlnosti), M. Prokeš (česká sekce DCI – Defence of Children International)

Omluveni: L. Kantůrková, A. Křístek, H. Pazlarová, D. Strupek, Š. Tyburcová

Sekretariát: J. Machačka, R. Hueber, D. Otrošínová

Ministerstvo spravedlnosti (MSP) navrhlo změnu Programu zasedání. Členové Výboru pro práva dítěte (Výbor) vyjádřili souhlas s navrženou změnou.

Nový program zasedání:

1. Věcný záměr Civilního řádu soudního - usnesení
2. Schůzka na MSP k tématu opatrovnícké soudnictví, dětské oběti trestných činů a děti mladší 15 let v řízeních o činech jinak trestných
3. Závěry 22. semináře Spolku zastánců dětských práv (DCI)
4. Různé

Předsedkyně Výboru informovala členy o nadcházejícím odchodu tajemnice Výboru P. Kalenské. J. Machačka uvedl, že výběrové řízení na místo tajemnice bude teprve vypsáno. Do té doby bude funkci tajemníka Výboru zastupovat ostatní členové Sekretariátu Rady vlády ČR pro lidská práva.

1. Věcný záměr Civilního řádu soudního - usnesení

A. Janoušková (MSP) představila věcný záměr Civilního řádu soudního, který je vytvářen externí pracovní komisí. Dva body z Civilního řádu soudního, na které se zaměřuje navržené usnesení Výboru, se týkají procesní způsobilosti a povinného právního zastoupení advokátem. MSP se domnívá, že navržená právní úprava by mohla být v rozporu s mezinárodními závazky České republiky a nechalo si udělat analýzu ze strany Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování státu před Evropským soudem pro lidská práva (ESLP). Ve vztahu k osobám s omezenou svéprávností je navržená úprava v rozporu s judikaturou ESLP. Ve vztahu k nezletilým osobám danou problematiku ESLP zatím neřešil, nicméně se dá očekávat, že by také navržená úprava nemusela obstát. Nejsou dostupné statistiky vypovídající, jak často soudy zkoumají plnou procesní způsobilost nezletilých. Z praxe jsme slyšeli, že pod 15 let soudci nepřiznávají samostatnou procesní způsobilost, nad 15 let někdy ano. Soudy na základě naší žádosti sdělily, že v praxi nečiní potíže zkoumání procesní způsobilosti nezletilých osob, neboť se jedná jen o velmi malý počet případů ročně. Do loňského roku, kdy komise formulovala zkoumání procesní způsobilosti jako problém, MSP nemělo žádné indicie, že zde takový problém existuje. Z daného důvodu nebyla tato otázka zahrnuta do statistických listů.

Povinné zastoupení advokátem navrhuje komise už od prvostupňového řízení s hranicí nad 50 000 Kč a od druhostupňového řízení vždy. Tento návrh je opět příliš celoplošný bez nutné proporcionality. Moderní právní řády naopak jdou opačnou cestou a snaží se otevřít soudní řízení všem lidem. Z daného důvodu se MSP ztotožňuje s navrhovaným usnesením v kritice toho návrhu. Na konferenci pořádané k tomuto tématu správně zaznělo, že už dnes lidé ze střední třídy si nemohou advokáta dovolit. Lepší cestou by bylo spíše vymežit předmět řízení, nikoli jeho hodnotu, např. ve věci obchodních korporací, ochranný známek a podobné spory, do kterých nevstupují obyčejní občané.

K. Laurenčíková uvedla, že přijetí navrženého usnesení by mohlo pomoci přenést diskuzi o novém civilním řádu do lidskoprávní roviny.

A. Hofschneiderová (Ministerstvo práce a sociálních věcí, MPSV) uvedla, že by bylo vhodné zaměřit se na děti, neboť u osob dospělých je samozřejmější, že jim není možné omezit přístup ke spravedlnosti. Zatímco u dětí, vzhledem k tomu, že není stanovena žádná pevná hranice, se stále předpokládá, že nejsou schopné vystupovat samy za sebe. Předpokládá se, že procesní úkon je vždy těžší, než ten hmotněprávní. Jedná se vlastně o dva problémy. Prvním je ten, aby návrh podaný nezletilým nebyl *apriori* odmítnut. Druhým problémem je vymezení vztahu zastoupeného a opatrovníka, kdy v současné době dochází k tomu, že opatrovník ani s dítětem nediskutuje předmět řízení, nesdělí mu, o čem řízení je či jak by dítě chtělo postupovat. Možná by bylo lepší, než zcela odmítnout navrhovanou změnu, zaměřit se na tyto dva aspekty procesní způsobilosti dětí. S druhým bodem naprosto souhlasí.

K. Laurenčíková se zeptala, zda bude moci MSP navrhnout změnu textace navrhovaného usnesení.

H. Zaplatílková (Kancelář veřejného ochránce práv) položila dotaz, z jakých zdrojů čerpala komise informace o zahlcení soudů posuzováním procesní způsobilosti a kdo je členem této komise.

MSP uvedlo členy komise. Jedná se o skvělé teoretiky, což však může vést k tomu, že nedostatečně zohlední praxi.

M. Ďord' položil dotaz na harmonogram prací na Civilním řádu soudním.

MSP uvedlo, že v roce 2017 byl vytvořen návrh, letos, v roce 2018, probíhají veřejné diskuze (konference). V říjnu 2018 by komise měla předložit finální návrh se zapracovanými připomínkami veřejnosti. Následně MSP zpracuje RIU (hodnocení dopadů navrhované právní úpravy). Na jaře 2019 by měl být návrh věcného záměru předložen do mezirezortního připomínkového řízení. Další dva roky se bude pracovat na návrhu samotného zákona. Samotný návrh věcného záměru hodnotí zástupkyně MSP pozitivně, avšak má své problematické body, které je nutné ještě vychytat. V této souvislosti bylo zdůrazněno, že uvedené termíny platí s výhradou změny okolností, neboť není zřejmé, jak se k pracím postaví nový ministr.

M. Šimůnková uvedla, že přesto, že není jisté, zda návrh bude přijat, je nutné se k němu vyjadřovat. Další bod, který není vhodný v navrhované úpravě, je vypuštění možnosti uložit soudem povinné setkání s mediátorem. Možná by bylo vhodné i tento bod do navrhovaného textu doplnit.

MSP uvedlo, že u mediátorů záleží na přístupu jednotlivých soudců. Z dotazníku vyplynulo, že polovina soudců, která využila možnost nařídit setkání s mediátorem, považuje tuto metodu za užitečnou. To není malé číslo. Tento bod by MSP v usnesení podpořilo. Hlavní argument komise proti povinné mediaci je teoretický, neboť mediace má být dobrovolná.

K. Laurenčíková souhlasila, že se zdá logické navrhované usnesení doplnit o podporu mediace a možnosti soudců navrhnout první povinné setkání s mediátorem.

L. Rybová podpořila návrh usnesení a doporučila doplnit veškeré možné argumenty, které by pomohly změnit současné směřování návrhu. Navrhla doplnit návrh o příklady Slovenska a Švýcarska, které

směřují opačným směrem, než navrhovaný věcný záměr. Navrhla, zda by nebylo vhodné upravit návrh usnesení, neboť druhý bod se netýká pouze práv dítěte.

MSP doplnilo, že návrh komise by měl být předán s tím, že MSP by si jej samo upravilo. Ovšem je otázka, jak to bude vnímat nový ministr spravedlnosti.

K. Laurenčíková navrhla, aby Výbor práce na tomto materiálu nadále sledoval a nadále spolupracoval s MSP.

L. Rybová položila dotaz, zda je známé stanovisko komise k navrhovaným bodům usnesení.

MSP uvedlo, že se jedná spíše o problematiku řešenou na úrovni náměstků, nicméně komise se přímo k tomuto návrhu dosud nevyjádřila.

L. Rybová se dotázala, zda by MSP mohlo podat dotaz na statistiku o počtech zamítnutých žádostí o stanovení advokáta ex offio a zdůvodnění zamítnutí. MSP vzalo tento dotaz na vědomí.

K. Laurenčíková položila dotaz, zda členové Výboru jsou připraveni o návrhu hlasovat nyní, nebo návrh ještě upravit. MPSV navrhlo další body začlenit do nového návrhu. M. Šimůnková opět upozornila na možnost začlenit otázku mediace do současného návrhu. M. Ďord' zmínil možnost hlasovat per rollam. K. Laurenčíková navrhla o návrhu hlasovat nyní, pokud nikdo nemá zásadní nesouhlas se současným zněním a ostatní návrhy začlenit do nového návrhu Výboru.

H. Štěrbová přišla.

Hlasování o přijetí usnesení k návrhu věcného záměru Civilního řádu soudního z pohledu práv dítěte

Usnášeníschopnost: 12 osob s hlasovacím právem

Pro: 11

Proti: 0

Zdrželi se: 1

Usnesení bylo přijato.

K. Laurenčíková požádala MSP, aby Výbor nadále ministerstvo informovalo o vývoji a pracích na tomto materiálu.

Přestávka

2. Schůzka na MSP k tématu opatrovnické soudnictví, dětské oběti trestných činů a děti mladší 15 let v řízeních o činech jinak trestných

M. Šimůnková seznámila členy Výboru s vývojem situace a zejména s průběhem schůzky s paní Cetlovou na Ministerstvu spravedlnosti. MSP nemá přehled o zcela přesném počtu opatrovnických soudců na soudech a v návaznosti na to ani detailní data o jejich vytíženosti. MSP provede analýzu zastoupení soudců na jednotlivých soudech a tato data poskytne Výboru. Přehled o situaci by měl být zahrnut do monitoringu ministerstva o stavu justice. Dále MSP deklarovalo svůj aktivní přístup při nápomoci s předkládáním podnětů ke stanoviskům Nejvyššího soudu za účelem vyjasňování otázek v opatrovnických věcech. Výbor sám může MSP upozorňovat na problematické otázky, které by měly být sjednoceny. Informace o vzdělávání opatrovnických soudců zaslalo MSP jako přílohu k zápisu z této schůzky. V otázce výslechových místností musí nyní členové Výboru specifikovat své návrhy.

V. Magová (MSP) doplnila, že Policejní presidium ČR nabídlo setkání k tématu výslechové místnosti pro členy Výboru.

P. Kačírková uvedla, že Lumos díky své skupině složené z dětí, které pošly ústavní výchovou, disponuje zápisem názorů dětí na vzhled výslechových místností a nabídla tento zápis k využití.

K. Laurenčíková uvedla, že zpracuje získané informace, které budou následně zaslány MSP. Plánovaná schůzka členů Výboru k tomuto tématu bude posunuta, ale určitě bude vhodné, aby se uskutečnila co nejdříve (nejlépe do konce června 2018).

A. Hofschneiderová (MPSV) upozornila, že v některých otázkách se stanoviska Nejvyššího soudu odchyľují od mezinárodní úpravy, např. Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a je tak otázkou, zda cesta sjednocujících stanovisek Nejvyššího soudu je ta správná. Souvisí to se vzděláváním soudců, ve kterém dnes zejména chybí lidská práva.

K. Laurenčíková reagovala, že by bylo vhodné se zeptat Justiční akademie, jakým způsobem by bylo možné v otázkách lidských práv soudce dovzdělat, např. dokumenty a obecné komentáře Organizace spojených národů.

H. Zaplatílková položila dotaz na účast soudců na školení pro opatrovnické soudce, neboť ze zkušenosti Kanceláře veřejného ochránce práv (VOP) vyplývá, že zájem o tyto semináře není příliš velký.

K. Laurenčíková navrhla na příští zasedání Výboru pozvat zástupkyni Justiční akademie.

V. Magová uvedla, že by zřejmě bylo možné určitě informace o účasti na školeních pro soudce zjistit z prezenčních listin, nicméně vzhledem k ochraně osobních údajů určitě nebude možné poskytnout seznamy jmenovitě.

K. Laurenčíková shrnula, že se Výbor zavázal zaslat požadavky na výslechové místnosti pro soudce. K tomu se uskuteční speciální schůzka s Dětským krizovým centrem. A dále by členové Výboru měli okomentovat vzdělávání soudců a doplnit návrhy na další školení.

K. Laurenčíková shrnula druhý bod setkání na MSP týkající se dětských obětí trestných činů. Vyzvala členy Výboru, aby do 10 dnů od zasedání Výboru zaslali předsedkyni formulaci problematických bodů, které v této oblasti vnímají ze své praxe, které bude možné zahrnout do výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP).

V. Magová doplnila, že IKSP bude provádět výzkum týkající se právní ochrany dětí do 15 let věku v řízení o činu jinak trestném. Možná by bylo vhodné zjistit, zda by se nedaly tyto výzkumy spojit, jelikož IKSP nové projekty zahrnuje až do období střednědobého výhledu..

H. Zaplatílková vznesla otázku dostatečného počtu policejních výslechových místností, neboť se setkala se situací, kdy bylo nutné čekat na místnost více jak jeden měsíc. MSP uvedlo, že v ČR je více jak 60 výslechových místností (67), avšak nemůže posoudit, zda je to dostatečný počet. L. Rybová doporučila oslovit kraje, které by mohly mít nejlepší přehled. To bude potřebné koordinovat s Ministerstvem vnitrem (MVČR).

K. Laurenčíková zmínila problematiku metodických pokynů pro pracovníky při výslechu dítěte. V. Piskačová (MVČR) uvedla, že metodiky jsou nyní dobře zpracované, ovšem jsou určené pro specialisty (kriminální policii, nikoli pořádkovou). Problém tedy může být u pořádkové policie, která první přijíždí na místo a musí pokrýt naprosto různorodé oblasti. Z důvodu nedostatku policistů zvláště na těchto místech a jejich rozsáhlé agendě jsou další požadavky na specializaci zátěží, nicméně v rámci své působnosti na MV spolupracují převážně s kolegy z ÚSKPV, proto by se k této problematice měli vyjádřit samotní zástupci pořádkové policie. K. Laurenčíková zmínila problematiku psychologické podpory a supervize policistů. H. Zaplatílková zmínila, že může nastat nesoulad mezi cíli policie a sociálních pracovníků. Konkrétně se setkala s případem, kdy policie požadovala po sociálních pracovníci, aby podala návrh na odnětí dítěte z rodiny, z níž už jedno dítě bylo odebráno z

důvodu podezření na týrání. Cíl policie (eliminovat vliv rodiče na výpověď dítěte) nebyl shodný s cílem sociálně-právní ochrany a to vedlo k výraznému napětí mezi oběma institucemi. H. Zaplatílková zmínila také, že policie někdy požaduje po sociálních pracovnících, aby zasáhli do kontaktu (omezení či zákaz styku) mezi pečovatelem vyšetřovaným pro trestný čin spáchaný na dítěti a dítětem, které bylo odebrané z rodiny, a to z důvodu očekávaných kroků v rámci trestního řízení. Zatímco sociální pracovník nemůže v této věci sám rozhodovat a může toliko podat soudu návrh na vydání předběžného opatření soudu, státní zástupce může sám rozhodnout o předběžném opatření zákazu styku v přípravném řízení.“ . A. Hofschneiderová doplnila, že bývá také problém s tím, že pokud orgány činné v trestním řízení nemohou využít vazbu, žádají sociální pracovníky, aby navrhli umístění dítěte do ústavní péče.

K. Laurenčíková uvedla, že by bylo dobré popsat, který orgán má jakou roli, kdy spolu a jak mohou různé orgány spolupracovat a co je naopak nepřijatelné. V. Piskačová uvedla, že by bylo možné pozvat si zástupce Policejního prezidia, pokud by se jednalo o více případů, neboť oni mají v působnosti metodické vedení policie.

Úkoly

- tajemnice Výboru rozešle členům Výboru zápis ze schůzky s paní Cetlovou, včetně přílohy o vzdělávání opatrovnických soudců
- tajemnice Výboru na příští zasedání pozve zástupce Justiční akademie
- členové Výboru do 10 dnů od zasedání Výboru zašlou předsedkyni a tajemnici Výboru formulaci problematických bodů, které v oblasti dětských obětí vnímají ze své praxe a které budou použity pro formulaci zadání výzkumu IKSP (do 25. června 2018)

3. Závěry 22. semináře Spolku zastánců dětských práv

Host: M. Prokeš (Spolek zastánců dětských práv)

M. Prokeš prezentoval Závěry a podněty 22. semináře DCI (Spolku zastánců dětských práv) o plnění Úmluvy o právech dítěte v České republice. Letošním tématem semináře byla participace dětí. Uvedl, že podporu pro svá doporučení hledají u poslanců, nyní u petičního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu, kde se na podzim uskuteční slyšení.

K. Laurenčíková poděkovala za prezentaci Závěrů DCI a slíbila podporu při prosazování práv dítěte.

M. Prokeš zmínil studii OSN o dětech zbavených svobody a zeptal se, zda rezorty na ní spolupracují. A. Hofschneiderová uvedla, že MPSV o ničem zatím neví. K. Laurenčíková představila zástupce Ministerstva zahraničních věcí (MZV) Viktora Velka a požádala ho zjištění informací, v jaké fázi je studie OSN.

Úkoly:

- V. Velek informuje členy Výboru o stavu studie OSN o dětech zbavených svobody

4. Různé

Inkluzivní vzdělávání

K. Laurenčíková uvedla, že Fórum pro lidská práva i sama předsedkyně chtějí vznést téma navrhovaných změn v inkluzivním vzdělávání.

Odchází H. Štěrbová

T. Bártová (Fórum pro lidská práva) uvedla, že se nyní z vyhlášky (č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami) odstraňuje deklarace preference vzdělávání v běžném režimu. K. Laurenčíková doplnila, že se jedná o pracovní verzi vyhlášky a shrnula vývoj inkluzivního

vzdělávání v České republice. Od roku 2004 školský zákon deklaroval možnost žáků vzdělávat se v hlavním vzdělávacím proudu, ale doprovodná vyhláška stanovila, že škola může prohlásit, že není na vzdělávání žáků vybavená, a pak dítě nemusela přijmout. Vynechání preference vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu může vést k naprostému otočení od inkluzivního vzdělávání.

M. Šimůnková položila dotaz, co konkrétně se má z vyhlášky vyškrtnout. T. Bártová uvedla zákaz vzdělávání dětí bez mentálního postižení ve speciálních třídách.

K. Laurenčíková doporučila, aby Sekretariát Rady vlády pro lidská práva v případě, že navrhovaná úprava vyhlášky bude vložena do mezirezortního připomínkového řízení, vyjádřil připomínky k materiálu.

K. Laurenčíková upozornila na vznik Podvýboru pro náhradní výchovnou péči Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu Poslanecké sněmovny Parlamentu (PSP), který pracuje na posílení represivní podoby ústavních zařízení.

K. Laurenčíková zmínila reformu na Ministerstvu zdravotnictví, na které se podílí jako gestor projektu nových služeb.

M. Šimůnková navrhla pozvat na zasedání Výboru náměstkyni pro řízení sekce legislativy a mezinárodních vztahů MŠMT paní D. Prudíkovou. K. Laurenčíková upozornila, že v září by mohlo být již pozdě. M. Šimůnková uvedla, že by mohla paní Prudíkovou kontaktovat přímo.

P. Kačírková navrhla pozvat na zasedání Výboru zástupce pedagogické fakulty, který by mohl sdělit, jak vysoké školy reagují na změnu legislativy a inkluzivní vzdělávání. K. Laurenčíková uvedla, že Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání komunikuje s děkany pedagogických fakult o tomto tématu. Chybí však koordinace těchto fakult, kterou by mělo dělat MŠMT zajišťující formalizovaný výstup. Nezávislosti vysokých škol nebrání formulace kompetencí absolventů fakulty, kteří mají následně vyučovat na školách.

K. Laurenčíková uvedla, že pokud by členové Výboru byli schopni přes prázdniny se na několik dní sejít a formulovat konkrétní opatření a data, pak by byla šance, že se těmito opatřeními bude skutečně MŠMT zabývat.

Úkoly:

- T. Bártová zašle členům Výboru dopis vypracovaný Fórem pro lidská práva k navrhované úpravě vyhlášky
- tajemnice Výboru/Sekretariát Rady vlády pro lidská práva uplatní připomínky k navrhované změně vyhlášky v rámci mezirezortního připomínkového řízení

Metodická příručka MPSV

K. Laurenčíková uvedla, že dalším tématem v bodě různé měla být ještě Metodická příručka pro sociální kurátory, který by Výbor měl podpořit, avšak bude lepší ho přeložit na příští zasedání Výboru z důvodu nepřítomnosti tajemnice Výboru. Předsedkyně by ve spolupráci s tajemnicí připravila vyjádření Výboru. M. Šimůnková potvrdila, že by se Výbor mohl tímto tématem zabývat, neboť i soudci jsou v tomto ohledu aktivní a žádají o činnost i Ministerstvo spravedlnosti. A. Hofschneiderová (MPSV) uvedla, že Výbor pro sociální politiku Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR vyzval ministryni práce a sociálních věcí ke stažení metodiky. Aktuálně probíhá dopracování Metodické příručky v těch jejích částech, jejichž pochopení se ukazuje jako nejproblematičtější. A. Hofschneiderová současně poukázala na to, že je velmi nebezpečné připustit, aby se zákonodárci snažili ovlivňovat přímý výkon veřejné správy jinak než zákonodárným procesem. Podobně nebezpečné a nepřijatelné je, pokud se na zákonodárce s podobnými požadavky obrací samotní soudci. Takovými postupy dochází totiž k narušení samotné podstaty demokratického právního státu, a to dělby moci.

K. Laurenčíková navrhla zařadit tento bod na příští zasedání Výboru. Výbor souhlasil.

Úkol:

- předsedkyně s tajemnicí Výboru dají dohromady návrh usnesení Výboru k tématu Metodické příručky MPSV a zasahování do dělby státní moci
- tajemnice zařadí tento bod na příští zasedání Výboru

Shrnutí

K. Laurenčíková shrnula, že Výbor pozve paní Zapletalovou z Justiční akademie, se zástupci Policejního prezidia bude Výbor komunikovat dnešní diskuzi, pozveme magistru Paemovou a docenta Ptáčka na zasedání Výboru na podzim ohledně komplexních dat týkajících se dětí, budeme se zabývat metodickou příručkou MPSV, inkluzí a daty z kojeneckých ústavů, která sesbíral Lumos.

Petice Odborové organizace Sluníčko

L. Rybová upozornila na petici, která byla tajemnicí Výboru členům zaslána. J. Machačka se dotázal, zda se k ní bude chtít Výbor vyjádřit. MPSV uvedlo, že se k Analýze aktuálních otázek výživného vyjádřilo v rámci mezirezortního připomínkového řízení a nevidí důvod, proč se k analýze dále vyjadřovat. K. Laurenčíková upozornila, že v petici nejsou uvedené konkrétní rozpory s právy dítěte a doporučila na petici odpovědět, že Výbor se k analýze vyjádřil v rámci řádného mezirezortního připomínkového řízení, kdy se členové měli možnost k analýze vyjádřit a byli s ní řádně seznámeni.

L. Rybová navrhla zabývat se peticí na příští zasedání. K. Laurenčíková uvedla, že členové Výboru, kteří se touto otázkou chtějí více zabývat, se podívají do příště na další informace.

Další zasedání proběhne dne 10. září 2018 od 9:30 do 13:00.

Zapsala: P. Kalenská